

NARODNI MUZEJ ZADAR

IKONE

KATALOG IZLOŽBE

ZADAR 1965.

IZLOŽBA PRIREĐENA
U GRADSKOJ LOŽI U
ZADRU OD SRPNJA
DO RUJNA 1965.

Izložbu postavila i katalog uredila:

SOFIJA PETRICIOLI

Prilazeći organiziranju ove izložbe ikona nismo imali na umu prikazati jednu vremenski i stilski užu grupu. Shvaćajući pojam ikona u najširem smislu, htjeli smo kulturnoj javnosti pružiti izbor iz bogatog inventara koji se sačuvao u Zadru i okolici, bez obzira kad i gdje je pojedina umjetnina nastala. Vremenski okvir je širok, od 13. do kraja 18. stoljeća, tako da izloženi materijal pokazuje različite osobine. Geografski položaj Dalmacije bio je uzrokom jednog specifičnog umjetničkog fenomena koji se javlja samo još na suprotnoj obali Jadrana — ali u znatno manjoj mjeri. Na terenu Dalmacije sastajala su se umjetnička strujanja Istoka i Zapada. U srednjem vijeku su se često stapala, dok su za vrijeme renesanse i baroka egzistirala uporedo tako da su renesansna i barokna djela odgovala ukusu viših društvenih slojeva, dok su bizantske ikone slikane u Grčkoj, Veneciji ili samoj Dalmaciji, iako namijenjene prvenstveno pravoslavnim crkvama, bile svojina nižih društvenih slojeva bez obzira na njihovu crkvenu pripadnost.

Najvrednije su, svakako, slike iz 13. i početka 14. stoljeća, jakih bizantskih karakteristika, čiji umjetnički značaj nadaleko prelazi granice dalmatinske umjetnosti. Najstarija od njih, slikano raspelo iz franjevačke zbirke u Zadru, koje neki datiraju i u 12. stoljeće, nije se nažalost moglo ovdje izložiti. Bogorodica s djetetom iz kate-

Kat. br. 3 (detalj)

drale i raspelo iz crkve sv. Mihovila, koji su nastali u drugoj polovini 13. st., a na kojima su vidljivi izvjesni toskanski utjecaji, odlikuju se velikom sličnošću u modelaciji lica i koloritu — što potvrđuje da su potekli iz iste radione koja je vjerojatno djelovala u samom Zadru. Ovoj grupi pripadalo je i raspelo iz samostana sv. Marije u Zadru koje je nažalost uništeno u prošlom ratu. Bogorodica na prijestolju s donatorom, najreprezentativnija

umjetnina na ovoj izložbi, nastala je nešto kasnije, oko 1300. god. u nekoj venecijanskoj ili zadarskoj radionici. Iako je bizantinizam ovdje jako prisutan, vidljiva je mekša modelacija. Veoma sličnih osobina je i triptih iz Ugljana, nažalost dosta oštećen.

Tokom 14. stoljeća i u prvoj polovini 15. u slikama na drvu postepeno prevladava gotički stil. Od priličnog broja takvih slika iz Zadra i okolice izložili smo šest. Slike sv. Mateja i Jurja koje pripadaju triptihu (nekad poliptihu) Varoške gospe iz crkve sv. Šime u Zadru bez sumnje su djelo istog majstora koji je naslikao raspelo u samostanu na Čokovcu i sliku Bogorodice sa sv. Ivanom Krstiteljem u Kraju. Po svom stilu su gotički, ali imaju crvenu pozadinu koja je očita bizantska osobina. Izvjesne bizantske karakteristike još su prisutne i na gotičkoj Bogorodici iz god. 1447. s potpisom Blaža Zadrana (Blaža Jurjeva), dok je Bogorodica koja doji malog Krista, iz samostana sv. Marije, izrazito gotička. Pripisuje se venecijanskom slikaru Giovanni di Francia. Toj je Bogorodici dosta slična Bogorodica s djetetom iz franjevačkog samostana u Zadru.

Najveći broj izloženih slika pripada skupini kasnih bizantskih ikona od 16. do 17. stoljeća. Različiti svetački likovi prikazani pojedinačno ili komponirani u ikonograf-

Kat. br. 9.

ski određene grupe naslikani su većinom u tzv. kretsko-venecijanskim radionicama (grčki slikari koji su djelovali u Veneciji), ali ima ih i iz naših krajeva (na primjer oni koji se mogu pripisati radionici Rafailovića). Iako su slikane po strogim ikonografskim i stilskim zakonima koji su u tim radionama važili, vidljivi su tu i tamo utjecaji vodećih stilova (renesanse i baroka), a često se daju raspoznati i individualne crte pojedinog slikara. Kao ikonografski kuriozitet upozoravamo na sliku Bogorodice koja drži u ruci raspelo, tzv. Trenodusa.

Izlažući po prvi puta u Zadru ovaj vrijedni umjetnički materijal, koji je do sada poznao samo uži krug stručnjaka, vjerujemo da smo pomogli širem krugu ljubitelja ove umjetnosti. Zaokupljeni spomenicima arhitekture, skulpture i zlatarstva često zaboravljamo na ovaj teže pristupačan umjetnički materijal, koji međutim po svojim kvalitetima nimalo ne zaostaje.

Na kraju treba napomenuti da se ova izložba ne bi mogla organizirati bez pomoći raznih vjerskih institucija koje su blagonaklono ustupile za izlaganje većinu umjetnina pa im na ovom mjestu najsrdačnije zahvaljujemo.

Kat. br. 2.

NARODNI MUZEJ - ZADAR

Odjel ZA DOKUMENTACIJU

Br. B-13

POPIS IZLOŽENIH PREDMETA

1. Poprsje Bogorodice s Kristom

Druga pol. 13. st., vjerojatno zadarski rad, dim. 82,5x53 cm. VI. Katedrala u Zadru.

LIT: I. Petricioli, Nepoznata srednjovjekovna slika Bogorodice iz zadarske katedrale, Peristil III, Zagreb 1960, 7-9; V. Đurić, Ikone iz Jugoslavije, Beograd 1961, 43, 100, LVIII.

2. Slikano raspelo

Druga pol. 13. st., vjerojatno zadarski rad, dim. 1,75x2,25 m. VI. Samostan sv. Mihovila u Zadru.

LIT: G. Sabalich, Guida archeologica di Zara, Zadar 1897, 323-324; G. Sabalich, I dipinti delle chiese di Zara, Zadar 1906, 62-63; G. Bersa, Guida storico-artistica di Zara, Trst 1932, 88; E. Sandberg-Vavalà, La croce dipinta italiana e l'iconografia della Passione, Verona 1929, 95, fig. 54; C. Cecchelli, Zara, Catalogo delle cose d'arte e d'antichità, Rim 1932, 72; Garrison, Italian-romanesque panel painting, Florence 1949, 180, br. 454.

3. Bogorodica na prijestolju s donatorom, na poledini sv. Petar.

Oko 1300. god., venecijanski ili zadarski rad, dim. 87,6x169 cm. VI. Samostan sv. Marije u Zadru.

LIT: G. Bersa, Guida, o. c., 80; P. Toesca, Storia dell'arte italiana, II, Torino 1927, 1030; C. Cecchelli, Zara, Catalogo, o. c., 71, 75; Garrison, o. c. 120; P. Toesca, Il trecento, Torino 1951, 702; G. Gamulin, Bogorodica s djetetom i donatorom iz Zadra, Peristil II, Zagreb 1957, 143-150. t. XXVI-XXIX, XXXI.

4. Triptih iz Ugljana

Prva četvrtina 14. st., venecijanski ili zadarski rad, u sredini Bogorodica, dim. 53x82 cm, lijevo krilo »Rođenje«, »Prikazanje u hramu«, »Preobraženje«, »Krist pred Pilatom«, dim. 27x82, desno krilo »Raspeće«, »Krist se javlja ženama«, »Uzašašće«, »Pet svetačkih likova«, dim. 27x82 cm.

LIT: I. Petricioli, Triptih iz Ugljana, Peristil VI (u štampi).

5. Krila Triptiha, lijevo krilo sv. Matej, desno sv. Juraj. 15. st., zadarski rad, dim. lijevo krilo 23,3x77,3, desno 25,2x76,8 cm. Vlasništvo crkva sv. Šime.

LIT: C. Cecchelli, Zara, Catalogo, o. c. ; I. Petricioli, Prinove zadarskom slikarstvu XV. st., Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, br. 9, Split 1955, 155-170.

6. Bogorodica na prijestolju sa sv. Ivanom Krstiteljem. Druga pol. 15. st., sačuvani dio veće kompozicije, dim. 85x108 cm. VI. Franjevački samostan u Kraju (o. Pašman).

LIT: Lj. Karaman, O Staroj slikarskoj školi u Dubrovniku, Anali historijskog instituta JA u Dubrovniku, god. II, Dubrovnik 1953, 117, bilj. 28; I. Petricioli, Prinove zadarskom slikarstvu XV. st., Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, br. 9, Split 1955, 156-160.

7. Bogorodica s Kristom

15. st., zadarski rad (?), dim. 61x110 cm. VI. Franjevački samostan u Zadru.

LIT: K. Prijatelj, Zapažanja uz sliku Bogorodice s djetetom u franjevačkoj crkvi u Zadru, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, 8, Split 1954, 67-76.

Kat. br. 18

8. Bogorodica na prijestolju doji Krista
Prva pol. 15. st., atribuirana Giovanni di Francia,
dim. 75x50. VI. Samostan sv. Marije u Zadru.
LIT: C. Cecchelli, Zara, Catalogo, 74; G. Gamulin, Vraćajući se
quattrocentu, Stari majstori u Jugoslaviji, II, Zagreb 1964, 16, sl.
11, 12, 13; B. Berenson, Venetians Painters, str. 91.
9. Poprsje Bogorodice s Kristom.
1447, Blaž Jurjev, potpis: [14] 47·DIE·26·OTVBRI·
·BLASIVS·DE·IADRA·PI(N)XI, dim. 66x128 cm.
LIT: G. Sabalich, Guida, o. c., 83; C. Cecchelli, Zara, Catalogo,
o. c., 158; Lj. Karaman, Pregled umjetnosti u Dalmaciji, Zagreb
1952, 70; V. Đurić, Slikar Blaž Jurjev, Prilozi povijesti umjetnosti
u Dalmaciji, br. 10, Split 1956, 159; K. Prijatelj, Prilozi slikar-
stvu XV-XVII. st. u Dubrovniku, Historijski zbornik, god. IV,
br. 1-4- Zagreb 1951, 173.
10. Bogorodica Hodigitrija
17. st., grčki rad, dim. 58x76 cm. VI. pravoslavna
crkva sv. Ilije u Zadru.
LIT: L. Mirković, Ikone i drugi predmeti u crkvi sv. Ilije u Zadru,
Starinar, SAN, Beograd 1958, 360-374.

11. Moći sv. Spiridona
1674. g., Konstantin Zane, potpisan KONΣTANTINY
TZANE XEIP AXOA, dim. 57x90 cm. VI. pravosl.
crkva sv. Ilije u Zadru.
LIT: C. Cecchelli, o. c., 162; L. Mirković, o. c.
12. Bogorodica Strasna
17-18. st., dim. 38x46 cm. VI. pravoslavna crkva sv.
Ilije u Zadru.
LIT: L. Mirković, o. c.
13. Sv. Vasilije
17-18. str., dim. cm. VI. pravoslavna crkva
sv. Ilije u Zadru.
LIT: L. Mirković, o. c.
14. Sv. Ilija
17-18. st., dim. 64x84 cm. VI. pravoslavna crkva
sv. Ilija u Zadru.
LIT: L. Mirković, o. c.
15. Sv. Đorđe pred carem
17. st., atr. Emanuel Zanfunari, dim. 28x37. VI. Na-
rodni muzej.
LIT: M. Prelog, Jedna ikona Emanuela Zanfunarija u Rovinju,
Peristil V, Zagreb 1962, str. 71. bilj. 3.
16. Bogorodica (Umiljenje)
17-18. st., grčki rad, dim. 60x86. VI. crkva sv. Šime
u Zadru.
LIT: L. Mirković, o. c.
17. Krist između Gospe i sv. Ivana (Deisis)
17. st., kretsko-venecijanski rad, dim. 34,5x41,5 cm.
VI. Narodni muzej.
18. Krist između Gospe i sv. Ivana (Deisis)
Radionica Rafailovića (Nikola Rafailović (?) — oko
1760. g.), dim. 28x31. VI. Narodni muzej.
19. Krštenje
17-18. st., dim. 35x51,5 cm. VI. Narodni muzej.
LIT: L. Mirković, o. c.
20. Triptih; srednja tabla Deisis, lijevo sv. Nikola, desno
sv. Đorđe
18. st., rustični rad, vjerojatno škola Rafailovića,
dim. 38x34 cm. VI. Narodni muzej.
21. Bogorodica Hodigitrija
15-16. (?) st., dim. 28x34,5 cm. VI. Narodni muzej.
22. Bogorodica Trenodusa
17. st., dim. 29,4x39,8 cm. VI. Narodni muzej.
23. Bogorodica (Umiljenje)
dim. 26,7x31,7 cm. VI. Narodni muzej.
24. Bogorodica (Umiljenje)
17. st., kretsko-venecijanski rad, dim. 31x36,8 cm.
VI. Narodni muzej.
25. Sv. Haralampije
17-18. st., kretsko-venecijanski rad, dim. 29x36 cm.
VI. Narodni muzej.

Kat. br. 19

26. Navještenje
17-18. st., venecijanski rad, dim. 29,4x35 cm. VI. Narodni muzej.
27. Bogorodica s djetetom
18. st., dim. 24x32,5 cm. VI. Narodni muzej.
28. Bogorodica (Umiljenje)
17. st., dim. cm. VI. samostan sv. Marije u Zadru.